

Høringsnotat budsjettføring Stortinget – Næringskomiteen 2026-budsjettet

Norges museumsforbund representerer hele bredden av museer i Norge uavhengig av finansieringskilde og departemental tilknytning. Nærings- og fiskeridepartementet har budsjettansvar for Kystverksmusea som får sine bevilgninger gjennom Kystverkets tildeling. I år har Museumsforbundet to hovedbudskap til komiteen.

Kystverksmuseas manglende synlighet i budsjettet

Kystverksmusea er et nettverkssamarbeid bestående av Lindesnes fyrmuseum, Jærmuseet, Viti (Sunnmøre Museum), Museum Nord og Museene for kystkultur og gjenreisning i Finnmark. Hovedmålet er å ivareta den maritime kulturarven. Kystverksmusea skal dokumentere og formidle etatens historie i tråd med departementets mål om at Kystverkets kulturarv skal være grunnlag for kunnskap opplevelse og verdiskaping.

I budsjettforslaget for 2026 er Kystverksmusea bare tydeliggjort i et lite avsnitt om kystkultur på side 151 i budsjettproposisjonen. Dette beskriver oppdraget nevnt over. Det fremgår i budsjettforslaget at det settes av «om lag 17 mill. kroner til kystkultur», men det er uklart hva dette betyr i praksis. Det er positivt at det i forslaget til budsjett 2026 igjen angis en sum, men det fremgår ikke hvor stor bevilgning som skal avsettes til de ulike museene som inngår i Kystverksmusea. Denne uklarheten gir ikke Kystverksmusea god trygghet for at de settes i stand til å fullføre oppdraget, snarere en opplevelse av å bli en mulig salderingspost i Kystverkets budsjett.

Museumsforbundet mener dette er en uheldig praksis som i tillegg bidrar til å usynliggjøre det sektoransvar Nærings- og fiskeridepartementet har for å ivareta egen kulturarv. Praksisen skiller seg ut fra synligheten Forsvarshistorisk museum får i Forsvarsdepartementets budsjettproposisjon for 2025. Museumsforbundet ber om at komiteen tar dette opp med departementet og på den måten bidrar til å sikre Kystverksmusea tydelige og forutsigbare rammevilkår for driften fremover.

Museene som sentral del av reiselivet og kulturnæring

Siden «Strategi for kultur og reiseliv» ble lagt frem i 2019 har Næringsdepartementet og Kultur- og likestillingsdepartementene videreført arbeidet med å utarbeide en felles strategi. I den sammenhengen minner vi om NOU 2023:10 *Leve og oppleve – Reisemål for en bærekraftig fremtid*, som Museumsforbundet ga høringsinnspill til 30.6.2023. Museumsforbundet heiet i denne på ideen om samarbeid om god reisemålsledelse da destinasjonsutvikling er viktig for å få samhandlingen til å fungere.

Da statsråd Vestre la frem *Vegkart for reiselivsnæringen* 6. februar 2024 var det svært gledelig at han så eksplisitt nevnte museenes betydning og rolle i reiselivet. Som det aller første av ti prinsipper for et bærekraftig reiseliv ble det første punktet viet det som må sies å være en sentral del av museenes samfunnsoppdrag:

Kulturell rikdom: Respektere, videreutvikle og fremheve lokalsamfunnets historiske kulturarv, autentiske kultur, tradisjoner og særpreg.

I vegkartet understrekes det også at «Mange aktører har sett potensialet som ligger i å koble museenes, kunstinstitusjonenes og festivalenes tilbud med turistenes ønske om kulturopplevelser.» (s. 70) Lofoten (Lofotr) Vikingmuseum, som inngikk samarbeid med Hurtigruten i 2007, nevnes som ett eksempel fordi dette har bidratt til at museet har vært det best besøkte i Nord-Norge i en årrekke. Museet selv løfter frem «suksessfaktorer som god kompetanse innenfor både kommersiell aktivitet og faglig museumsdrift, samt direkte samarbeid med andre reiselivsaktører ompakkeprodukter og utviklingsprosjekter.» s. 70.

Museers arkitektoniske kvaliteter løftes også frem som viktige reisemålsopplevelser, der Veven i Brekkeparken, Telemark Museum og Krona, Romsdalsmuseet trekkes frem. Man kunne like gjerne nevnt Hamsun-senteret på Hamarøy som har mange turister som først og fremst kommer for å se bygget og har egne arkitekturomvisninger som del av formidlingen.

De siste årene er flere nye museer ferdigstilt og opplever betydelig tilstrømming, mens andre er under bygging eller foreslås gitt betydelige summer i investeringsmidler. Disse museene skal naturligvis oppfylle intensjonene i museumsmeldingen, men har også betydelig potensial for ringvirkninger som motorer i utvikling av reiseliv og regional utvikling.

Museumsforbundet håper at vegkartets påpekning om at utvikling av næringen forutsetter og at disse verdiene blir tatt godt vare på og følges opp i det videre arbeidet slik det formuleres i Vegkartet: «Reiselivsnæringen har et selvstendig ansvar for å bidra til at kvalitetene i norske naturområder og kulturmiljøer opprettholdes i et langsiktig perspektiv, ved å redusere sin samlede belastning på arealer og omgivelser. Om dette gjennomføres, kan Norge forbli et attraktivt reisemål for storslåtte natur- og kulturopplevelser, og markere seg som et foregangsland innenfor bærekraftig reiseliv» (s. 27)

I forslaget til Nasjonal eksportsatsing for Reiseliv fra Nasjonalt eksportråd videreføres tanken i Vegkartet om bærekraftig besøksutvikling. I tillegg er det et mål «å forløse potensialet for kulturturismen ved å bygge markedsinteressen, styrke tilbud og sikre leveranser». Det er viktig å ikke glemme at museene allerede har gode produkter å levere, som ofte også kan inneholde gode matopplevelser, som for eksempel på Jektefarmsmuseet. Det er imidlertid et potensial for å utvikle nye opplevelser sammen med andre deler av reiselivet.

En viktig nøkkel i denne utviklingen er økt dialog mellom det tradisjonelle reiselivet med fokus på natur og museene og andre kulturinstitusjoner. Innovasjon Norge bør få en større rolle i dette arbeidet etter at Kulturdirektoratets kultur-næringssatsing legges ned. Det krever imidlertid både en økt satsing på museer og andre kulturinstitusjoner og økt kulturkompetanse i innovasjon Norge. Museumssektoren bidrar gjerne i samarbeid som kan styrke dette feltet. Museumsforbundet har også i tidligere høringer fremmet behovet for mer samarbeid og økt tilgang for museene til Innovasjon Norges innovasjons- og utviklingsprogrammer. Vi tror det på sikt vil gi gode resultater for alle parter.

Lesingen av budsjettforslaget for 2026 viser at man skal satse på reiseliv, men spor etter tenkning om museenes og kulturens bidrag i reiselivsnæringen glimrer med sitt fravær.